

unlimited

YEL, TOZ, PORTRELER: **Leylâ Gediz**

Kütüphanesinde yer alan sanatçı portreleri, fotoğraflar, davetiye, desen gibi görsel malzemeleri tekrar elden geçiren Necmi Sönmez'in daha önce yayınlanmamış olan bu malzemeler üzerine *YEL, TOZ, PORTRELER* başlığı altında hazırlamış olduğu yazıları, bugüne ve güncel olana doğru ilerleyerek devam ediyor. Serinin bu haftaki yazısının odağında sanatçı Leylâ Gediz var

The Pill tarafından Paris'te L'Atlas galerie de mondes'da organize edilen Cosa Mentale isimli son kişisel sergisinde Leylâ Gediz imge kurgularını hem beklenmedik yeni atılımlarla destekliyor, hem de resimsel anlatımını yerleştirme, video gibi tekniklerle güçlendiriyor. Karanlık, yağmurlu bir Kasım gününde gezdiğim bu sergide dikkatimi çeken ilk olgu Leylâ'nın sergi mekânıyla çalışmaları arasında kurguladığı diyalog oldu. Galerinin beyaz duvarları, gri zeminiyle mücadele ederek duvarlara uyguladığı farklı tekniklerle "ara bölgeler" yaratan sanatçı, tuval resimlerini bu alanlar üzerine yerleştirerek üç boyutlu bir yüzeyle uyandırıp izleyicilerde "acaba burada ne oluyor?" sorusunu uyandırıyor. İlginç olan, tuvallerinde öteden günlük hayatı kendisine çıkış noktası olarak alan sanatçının, galeri duvarlarında oluşturduğu alanların da yardımıyla resimleri için farklı bir çerçeve oluşturmasıydı. Belki gözümden kaçtı, ya da fazla detaylı olarak bakamadım ama daha önceki sergilerinde sık sık tuval resmini farklı üçboyutlu deneylerin merkezine yerleştiren sanatçı bu kez duvar kağıtlarını, delikli mukavvaları ve kahverengi kutuları kullanarak oluşturduğu yerleştirmelerinde farklı bir üç boyutluluk oluşturuyordu. Bu kurguların yanında bazen duvara asılmış, bazen duvara yaslanmış olarak duran tuvaller farklı bir resimsel anlatımı (narration) gündeme getiriyordu.

Sergideki yerleştirmelerde üç boyutlu olarak kullanılan malzemelerin (kartonlar, kutular, kağıt ruloları vb.) resimlerin içinde de görsel eleman olarak ele alındığını fark etmem uzun sürmedi. Bu keşiften sonra serginin keyfini çıkarmaya başlayacak, biri gerçek, diğeryse kurgu olarak karşıma çıkan imgelerin birbirleriyle adeta köşe

kapmaca oynadığını adım adım izleyecektim. Beni hem yerleştirmelere hem de resimlere daha detaylı bakmaya iten bu “ikili gerçeklik” yorumu belki de sergiye ismini veren Cosa Mentale kavramına gönderme yapıyordu. Türkçeye çevrilmesi pek kolay olmayan bu kavram, resim sanatının (peinture) temsiliyet konusundaki fiziki özelliklerine gönderme yapıyordu. Serginin ilk bölümünü gezerken bir yandan da Cosa Mentale kavramını ilk kez nerede, hangi bağlamda duyduğumu ve bunun Leylâ Gediz sergisiyle olan bağlantısını düşünmeye başlamıştım. Mainz Sanat Tarihi Enstitüsü’nde Rönesans üzerine olan derslerde sıkça ismi geçen Giorgio Vasari’nin bu kavram üzerine detaylı olarak düşündüğünü hatırladım. Resmin asıl zorluğunun resmin boyamadan, gerçekleştirilmeden önce kavramsal olarak kurgulanması gerektiği Cosa Mentale kavramının çıkış noktasını oluşturuyordu. Resmin imgeler yoluyla nesnelleşmesi belki de Leylâ’nın bu sergisinde özellikle üstüne gittiği konulardan biriydi. Cosa Mentale’nin tam olarak neye gönderme yaptığını serginin ikinci katına çıkınca daha iyi kavradığımı söylemek zorundayım.

Bana bu konuda yardımcı olan sanatçının 2013/14 tarihlerde gerçekleştirmiş olduğu Hale / Halo isimli çalışmanın yeni yorumu oldu. İlk Türk kadın ressamlarından Hale Asaf’ın fotoğrafının İstanbul’daki farklı özel ve kamusal mekânlarda nasıl gösterildiği üzerine yoğunlaşan bu video çalışması yüksek boylu karton kutuların içine yerleştirilmiş bir monitörde izleyicilere sunuluyordu. Asaf’ın şapkalı portre fotoğrafının 37 farklı mekânda gösteren çekimler, onun 1938’te Paris’te tirajik vefatından önce açmak istediği kişisel sergiye hazırladığı ancak daha sonra kaybolan 37 tuval resmine gönderme yapıyordu. Serginin ikinci katındaki bu ilk çalışmanın ardından izlediğim farklı boyutlardaki tuvaler hem Leylâ’nın 2022’yi ne kadar verimli geçirdiğini hem de onun resmin “fiziki gerçekliğiyle” ne kadar yakından ilgilendiğini duyumsatıyordu. Biraz ilerleyince sergide gösterilen en büyük boyutlu çalışmalardan biri olan Who Killed Danijoy? (2022) tuvalinde de farklı boyutlu karton kutuların, objeler arasında konumlandırılan bir figür ve onun gölgeleriyle karşılaştım. Bu kompozisyonda günlük yaşamdaki anlamlarından koparılıp yalınlaştırılan, yalnızlaştırılan objeler sanatçının resme huzursuzluk uyandıran bir perspektif kattığını düşündürüyordu.

Serginin devamında karşılaştığım kompozisyonlarda bu huzursuzluğun tanımı mümkün olmayan obje tasvirleriyle desteklendiğini görünce kendime sormadan edemedim nereden kaynaklanıyordu bu melankolik dünya bakışı? Kendisi neşeli bir insan olsa da Gediz’in tuvallerinde karşılaştığım detaylar, perspektifin sürekli olarak değişmesi, büyüyen, küçülen, farklı farklı gölgeleri ortaya çıkan nesnelere sızan kırılma keskin şekilde melankoliyi duyumsatıyordu. Her biri dikkatli şekilde kurgulanmış olan bu tuvalerde, diptiklerde, figürler, soyut lekeler, çiziktirmeler, karalamalar bir çırpıda tanımlanması mümkün olmayan “şimdiki zamanın ruhunu” gündeme getiriyorlardı. Günlük politik, ekonomik, sosyal gelişmelerle şekillen şimdiki zaman kendisine özgü tanımsızlıklarla bu tuvalerde kendilerini duyumsatıyorlardı. Bu tuvalerin her biri için ayrı bir paragraf yazmayı gerektiren özellikleri bir yana onların iç sesleriyle konuştuklarını fark etmem biraz uzun sürdü.

Leylâ Gediz, *Cosa Mentale* sergisinden yerleştirme görüntüsü, Fotoğraf: Rebecca Fanuele, Sanatçı & THE PILL ® izniyle

Tamamı sanatçının ailesiyle birlikte yeni bir hayata başladığı Lizbon'daki atölyesinde üretilmiş olan bu çalışmalarda adeta “aksak bir ritimle” tekrarlanan mırıltılar duyuluyordu.

Resimlerin konuştuklarına, sesler çıkardıklarına çoğu kez şahit olmuşum. Ama Cosa Mentale sergisindeki mırıltılar daha önce kulağıma gelen türden değildi. Bunları tanımlamaya çalışırken sergi turunu tamamlamış, merdivenlerden aşağıya doğru inmeye başlamıştım ki, Hale Asaf'ın gülümseyen genç yüzü basamakların üstündeki camda belirdi. 2013 tarihli bu çalışmanın 2022'deki sergide adeta fantom gibi ortaya çıkmasıyla tuvalerden gelen mırıltılar arasında bağlantı kurdum. Leylâ günlük yaşamın detaylarından yola çıkarak kurguladığı tuvallerinde bireyin iç dünyasını kendisine özgü bir ışıkla aydınlatırken bir şekilde kendi ruh dünyasına da kompozisyonlarına katıyordu. Hale Asaf'ın fotoğrafının bir şekilde Leylâ'nın ruh dünyasının bir parçası olduğunu onun fotoğrafındaki ifade ile tuvalerden duyulan mırıltıların bir bütün olduğunu düşündüm.

Tuval resminin kendisine özgü gelenekleri yadsımadan yeni anlamlara, soru işaretlere dönüşebileceğini düşündüren bu sergiden çıktığımda akşam karanlığı sokaklara çökmüştü. Güzel bir yağmur altında Bastille meydanına doğru yürürken resimlerin mırıltıları kulağımda çınlamaya devam ediyordu.

Press Review
Unlimited, Necmi Sonmez, December 2022

Leylâ Gediz, *Hole*, 2013, Tuval üzerine yağlı boya, Fotoğraf: Rebecca Fanuele, Sanatçı & T
HEPİLL® izniyle

Press Review
Unlimited, Necmi Sonmez, December 2022

Leylâ Gediz, *Cosa Mentale* sergisinden, Fotoğraf: Rebecca Fanuele, Sanatçı & THE PILL® izniyle

Press Review
Unlimited, Necmi Sonmez, December 2022

Leylâ Gediz, *Who Killed Danijoy*, 2022, Fotoğraf: Rebecca Fanuele, Sanatçı & THE PILL
® izniyle

Leylâ Gediz, *Cosa Mentale* sergisinden, Fotoğraf: Rebecca Fanuele, Sanatçı & THE PILL
® izniyle